

Реферат на тему: "Десталінізація. Літературне оновлення 60-х років"

Тематично-літературні реферати

Реферат на тему:

"Десталінізація. Літературне оновлення 60-х років"

Намагання нового кремлівського керівництва дістати ширшу підтримку неросійських народів, і особливо українців, були частиною великого плану реформ.

У 1954 р. з метою відзначення українсько-російського партнерства по всьому Радянському союзу з надзвичайною помпезністю були проведені святкування 300-ї річниці Переяславської угоди. На додаток до численних урочистостей ЦК КПРС обнародував 13 "тез", у яких доводилась непохитність "вічного союзу" українців з росіянами. В переддень святкування було створено ряд пафосних художніх творів, які мали на меті відобразити важливість цієї події. Створені вони були на догоду комуністичній партії та радянському уряду.

У 1956р. на XX з'їзді партії М. Хрущов виголосив одну з найдраматичніших у радянській історії промов. Ця промова стала сигналом до десталінізації. За нею почали відбуватися помітні позитивні зміни в житті країни. Так, було ослаблено ідеологічні настанови, що стали початком "відлиги" в культурному житті.

Спочатку українці реагували на ці зміни з обережністю, якої вони навчилися за часів сталінщини. Але коли стало ясно, що критика культу особи Сталіна ведеться відверто і широкомасштабно, вони приєдналися до неї з цілим потоком власних скарг та вимог. Як і належало сподіватись, особливо сильно звучало невдоволення у середовищі діячів культури. Одним із перших пролунало звинувачення на той жалюгідний стан, у якому опинилась українська мова. Інтелігенція, студенти, робітники і навіть партійні чиновники – всі повторювали: особливий статус в СРСР російської мови ніяк не означає, що українська мова повинна зазнавати дискримінації. Такі гасла, як "Захистимо українську мову!" та "Розмовляймо українською!", дедалі частіше лунали по всій республіці, особливо в середовищі студентства університетів.

Іншим питанням, що стало обговорюватись, був занепад української науки. Частина істориків виступила проти жорстокого ідеологічного контролю Москви в їхній галузі, що призвів до "зубожіння історії". У 1957 р. українські історики дістали дозвіл заснувати власний часопис під назвою "Український історичний журнал". За цим пішли такі вагомі багатотомні публікації, як "Словник української мови", "Історія української літератури", "Історія українського мистецтва", й дуже деталізована "Історія міст і сіл України". З'явилися численні україномовні журнали з природничих та суспільних наук. Українська інтелектуальна еліта збиралася використати створені десталінізацією можливості для поширення сучасних знань українською мовою.

Оскільки Хрущов визнав, що багато жертв сталінського терору були репресовані

незаконно, дедалі гучніше лунали вимоги їхньої реабілітації. Першими, кому посмертно повернули добре ім'я, стали М. Скрипник та М. Хвильовий. Незабаром уже пропонувалося реабілітувати ключові постаті діячів культури драматурга Миколу Куліша, театрального режисера Леся Курбаса, кінорежисера Олександра Довженка й видатного мислителя XIX ст. Михайла Драгоманова.

Позаяк відновлення доброго імені цих діячів такого політично чутливого питання, як культурна незалежність України, комуністична партія реагувала на ці вимоги обережно й неоднозначно. Але той факт, що українська інтелігенція продовжувала добиватися реабілітації згаданих діячів, свідчив про те, що ідеї репресованих і надалі зберігали свою притягальну силу.

Половинчастість радянських реформ особливо вирізнялась у царині освіти. Так, у 1958 р. була запроваджена реформа освіти, деякі положення якої торкалися мовного питання: школярі були зобов'язані вивчати рідну, але також обов'язково російську мови.

Реформа передбачала право батьків вибирати мову навчання для своїх дітей. На практиці це означало, що можна навчатись в Україні й не вивчати української мови.

Українська культурна еліта в цих умовах вдається до нових спроб розширити межі творчого самовираження. Письменники старшого покоління продовжують вимагати реабілітації своїх репресованих колег. Олександр Корнійчук закликав опублікувати "Бібліотеку великих 20-х" для популяризації творів Блакитного, Куліша, Курбаса та ін. Дехто прагнув добитися реабілітації тих, що стали жертвами в 40-х роках.

Але особливо визначною подією стала поява покоління письменників, критиків і поетів, таких, як Василь Симоненко, Ліна Костенко, Євген Свєрстюк, Іван Світличний, Іван Дзюба, Іван Драч, Микола Вінграновський, Дмитро Павличко, котрі вимагали виправити "помилки", яких у минулому припустився Сталін, і надати гарантій того, що культурний розвиток народу далі не душитимуть. Спостерігаючи за непослідовністю деєсталінізації, вони вимагали припинити втручання комуністичної партії у справи літератури й мистецтва, визначити право експериментувати з різноманітними стилями, забезпечити центральну роль української мови в освітній та культурній діяльності в республіці. На початку 60-х років представники цього нового покоління в літературі, яке стали називати "шістдесятниками", не лише відкидало втручання партійних чиновників, а й викривало лицемірство, опортунізм і надмірну обережність своїх старших колег. Відомий літературний критик Євген Свєрстюк зазначає: "Шістдесятники – велике явище другої половини XX ст., дивне своєю появою у велику пору "відлиги" і стоїчим протистоянням неосталінізму та живучою енергією в пору лібералізації".

У менталітеті 60-х років, виснажені "трусами і днями", заболілі всіма болями, але при цьому життєстійкі, пройняті високим розумінням морально-етичних меж вибору: все можна вибрати на світі, окрім матері й Батьківщини.

Навесні 1963 р. в Україні розпочинається новий наступ офіційних властей проти "незрілих елементів" в українській літературі. Першими піддалися критиці такі

літературознавці, як Є. Сверстюк, І. Світличний, І. Дзюба. В Києві розпочалися нові арешти: було схоплено близько 2 десятків осіб, які особливо гостро критикували існуючу систему. В травні 1964 р. в Україні вщент згорів відділ бібліотеки Академії наук України, в якому зберігалися тисячі безцінних книжок і документів з української історії та культурою. Все це свідчило про закінчення відлиги" в стилі радянського керівництва суспільним життям і, в першу чергу, культурою.

Проте українська література продовжує розвиватись. У 1968 році було надруковано роман "Собор" Олеся Гончара, в якому письменник одним з перших у радянській літературі порушив питання про гуманістичне розуміння вітчизняної історії, збереження духовної спадщини народу.

З'явилися видання літераторів-політв'язнів: Миколи Руденка, Василя Стуса, Михайла Осадчого, Валерія Марченка та ін.

Новим підходом у висвітленні різних сторін життя сучасного села пройняті романи Ю. Мушкетика "Позиція" і "Рубіж". Ознайомленню нового покоління з справжньою історією та культурою українського народу присвятили свої романи і повісті "Диво", "Роксолана", "Я, БогДан" П. Загребельний, "Манускрипт з вулиці Руської", "Вода з каменю" Р. Іваничук, "Гайдамаки і Яса" Ю. Мушкетик, "Гнів Перуна" Р. Іванченко. Захисту українських національних надбань присвятив свою книжку про видатного дослідника Запорозької Січі Д. Яворницького "В пошуках скарбів" М. Шаповал. З новими історико-біографічними творами виступили О. Іваненко, С. Плачинда.

Помітним явищем у національно-культурному відродженні стали нові збірки віршів Л. Костенко, І. Драча, Р. Лубківського, Д. Павличка, молодих поетів П. Осадчука, І. Римарука. Головний зміст їхніх творів — це палка любов до України, вболівання за долю її народу, оспівування людських почуттів, праці, природи, рідного краю. Для них служити своєму народу було вже не епізодом, а фахом, високим покликанням, честю і прямим моральним обов'язком. Тому не випадково їх філософська поезія проймає душу, хвилює своїм ліризмом і щирістю, захоплює багатогранністю тематики і знаннями історії.

Отже, незважаючи на те що тоталітарно-бюрократична система справляла значний негативний вплив на культурні процеси в Україні, гальмувала їх демократичні національні тенденції, український народ жив, працював, творив і навіть у нелегких умовах утисків та переслідувань жила й розвивалася вибита фізично і понівечена духовно українська культура, яка порівняно з минулими роками досягла чималих успіхів і зробила певний внесок у скарбницю світової культури.